

Hazırlayan :
İstanbul Sosyal Hizmetler K. Kurulu

**İstanbul Sosyal Hizmetler
Koordinasyon Kurulu Çalışmaları**

FIATI : 10 LİRA

**Sulhi Garan Matbaası Kolektif Şirketi
İSTANBUL — 1970**

**İstanbul Sosyal Hizmetler
Koordinasyon Kurulu Çalışmaları**

Cağaloğlu Yerebatan Sağlık Merkezi Kat: 3

Ö N S Ö Z

Toplumsal yaşama, sosyal örgütlenme ihtiyacını ortaya çıkardığından bu yana dünyada çeşitli sosyal kuruluşların geliştiğini görmekteyiz.

Böylece loncalar örgütünden vakıflar, hayır dernekleri ve sosyal sigortalar teşkilâtına kadar çeşitli kuruluşlar toplum içinde ve toplumun yararına günümüzün sosyal kademelerinde yer almışlardır.

Türkiyenin sosyal tarihi özellikle, loncalar, vakıflar bakımından dünya örgütlenmesi içinde öncelik ve ileri bir durum gösterir.

Ancak bu günkü anlamda sosyal gelişme Cumhuriyet döneminde mümkün olmuştur.

Günümüzün sosyal anlamı içinde toplumun herteki ancak karşılıklı yardım anlayışı içinde kendini, ailesini ve vatandaşını sosyal emniyet içinde bulabilir.

Bundan dolayıdır ki uygar topluluklarda vatandaşlar kendi özel işi dışında mutlaka bir sosyal hayır veya kültür işiyle uğraşır ve sosyal sigortaya bağlanır.

Bu ana görüşün ışığı altında Sosyal Hizmetler Koordinasyon Kurulu olarak Türkiye'nin sosyal işleriyle ilgili kanunları ve teşkilâtı üzerinde yaptığımız çalışmalar var. Bunlardan bir kısmını derliyerek Türk kamu oyuna açıklamayı faydalı bulduk.

Dernekler, tesisler ve sosyal sigortalarla uğraşan yetkililerin ve teşrii meclisler mensuplarının bu davanın gelişmesi için işbirliği yaparak Türkiye'deki hayır, kültür ve sosyal emniyet konularını geliştirilmesi en büyük dileğimizdir.

İst. S.H.K.K. Başkanı

Hasene ILGAZ

Sosyal Hizmetlerin Kısa Tarihçesi

Gelişmiş milletlerde sosyal hizmetler önemli bir başarı sağlar. Eğitim, sağlık, beslenme, iş bulma, ev tedariki, sosyal sigortalılarla adli suçların ıslahı, bu gün sosyal hizmetler çerçevesi içine girmiştir.

Bu düşünce Sosyal Hizmetler olarak topluma büyük faydalar sağlamaktadır.

Yoksullukla savaş kampanyası dünyanın her tarafına yayılmıştır.

Hayırseverlik, insanın olgunlaşmış ruhunun verimidir. Çevresini sevmek ve yardımlaşma insanlığın kendisi kadar eskidir ve toplumsal ihtiyaçlarla beraber gelişerek milletlerin geleneği içinde yer almıştır.

Ecdadımızın yol boyunca kurdukları kervansaraylar, hanlar, hamamlar, çeşmeler, aşhaneler, medreseler, hatta modern birer anlam taşıyan bimarhaneler, bu sosyal anlayışın ve görüşün canlı birer örneğidir.

Buna Yeniçeri Ocağını da ekleyebiliriz.

Bu ocak sadece asker yetiştiren bir müesseseye değil, aynı zamanda savaşlarda, salgınlarda hastalık ve felâketlerin öksüz bırakmış çocukları toplayarak yetiştiren, birer sosyal hizmet organıdır.

Çocuğa kadına, zayıfa, hastaya, düşküne, hatta sakat hayvana kadar uzanan el, bu duyusun ışığından kuvvet almıştır.

Batıda hastaların, delilerin, kimsesizlerin ve yoksulların kendine bırakılıp ölüme terk edildiği devirlerde Türkler bu gibilere mahsus müesseseler meydana getirmişlerdir.

Görülüyor ki yüzlerce yıl Türklerde bu gibi tesislerin üzerinde durulmuş, hatta bu tesislerin gelecek yıllarda devamı düşünülerek vakıflar meydana getirilmiştir.

Dünya sosyal tarihinde öncmli bir yeri olan bu çalışmalar zamanla ekonomik ve kültürel problemler yüzünden zayıflamıştır.

Ayrıca sermaye birikimi ve teknik gelişme yeni problemlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Sanayileşme ile başlayan işçi hayatı, şehirleşme, köylerden şehirlere akın gibi bir çok olaylar geçmiş yıllardan daha girift ve çeşitli problemlerin doğmasına sebep olmuş, ve bunlar tekrar toplumu zorlayarak sosyal konular üzerine eğilmeye insanları mecbur etmiştir.

Türkiye böyle değişen bir dünya içinde eski bağlardan kopmuş, yeni tesisler kurma akımına gereği kadar ulaşamamışken Cumhuriyet ilân edilmiştir.

Fazilet devri olarak vasıflandırdığımız Cumhuriyet, yeniden sosyal konulara doğru bizi itmiş ve bazı kararlar almağa sevkettir. Bu kararlar neticesi yeniden Sosyal dayanışmaya önem verilmiş, kurulan dernekler ve diğer sosyal örgütler topluma yardımcı olmuştur.

Modern Toplumda Sosyal Yardım Çalışmalarından Özetler:

A M E R İ K A

Dünya üzerinde Sosyal Refah hizmetleri için her yıl milyonlar sarfedilmektedir.

1954 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde sosyal refah uğruna onbir milyar dolar harcanmıştır.

Bu yardımın 1960 yılında 20 milyar dolara yükseldiğini vesikalar göstermektedir.

Paranın harcanış şekli, ne gibi hizmetlerin, kimler tarafından yapılacağı, hizmetlerin yürütülmesinde çalıştırılacak elemanların evsafı ve bunların kontrolü bakımından bazı anlaşmazlıklar ortaya çıkmış ise de zaman her şeyi halletmiştir.

Amerika Birleşik Devletlerindeki 3187 ilden bir çoğu amme refahı dairesine sahiptir.

Amerika müstemleke olduğu tarihlerde yardıma muhtaç ailelere nahiye, kaza ve vilâyet tarafından yardım yapılır. Sonra mahalli sosyal yardımlardan, eyalet mahalli yardımlarına ve nihayet federal eyalet mahalli sosyal hizmetler alanına geçmiştir.

Bu değişikliklere rağmen yine de refah hizmetlerinin büyük bir kısmı il amme refahı teşkilâtı tarafından sağlanmaktadır.

Bu teşkilât Sosyal Güvenlik Kanunu yürürlüğe girdikten sonra, önemli programlarla geliştirilmiştir.

Koruyucu aile veya evlat edinme gibi diğer bazı hizmetler ise mahalli idare ve eyaletler arasındaki münasebetlerin bir kısmını teşkil eder.

Genel yardım, veya geçici masraflara yardım gibi başka hizmetler de tamamen mahalli olarak kalmaktadır.

Mahalli refah daireleri tarafından iller ve iller içindeki şehirlerde yapılan hizmetler muhtelif eyaletlerde muhtelif bölgelere göre büyük ölçüde değişmektedir.

Meselâ 1937 yılında 100 binden fazla nüfuslu şehirlere gönderilen bir ankete verilen cevaplar şaşılacak kadar değişik hizmetleri meydana koymuştur.

Bunların sayısı «55»i bulmuştur. Şüphesiz hiç bir daire tek başına bütün bu hizmetleri bir arada görmemektedir. Fakat bu tasnif mahalli dairelerde hizmetlerin yaygınlığı ve çeşitliliği hakkında bir fikir verir.

15 yıl sonra bu hizmetlerin mahiyetinin aynı olduğu görülmüştür.

Bununla beraber yuvayı yaşatma hizmeti, yaşlılar için koruyucu yardım hizmeti, gibi faaliyetlerin de amme hizmetleri, arasına girmesi listeyi daha da büyötmüştür.

Birleşmiş Milletlerde 5 ayda yapılan Amme Yardımı Ödenekleri şöyledir:

— Yıl 1954 — (Yalnız bir şehirde)

Yaşlılara yardım	:	(Şahıs başına)	51.39	dolar
Körlere yardım	:	»	55.85	»
Sakatlara yardım	:	»	53.56	»
Muhtaç çocuklara yar.	:	(Aile başına)	85.00	»
Muhtaç çocuklara yar.	:	(Şahıs başına)	23.81	»

Mayıs 1954 ayı içinde amme yardımı alanların sayısı beş milyon kişiden fazladır. Bu kimselerin yarısından fazlası yaşlılık yardımı almaktadır. İki milyondan fazlası muhtaç çocuklar, 100 binden fazlası körler, 200 binden fazlası devamlı olarak yardım gören sakatlardır. 5 aylık yardım tutarı 21 milyar dolardır.

İNGİLTERE'NİN AMME YARDIMLAŞMA TARİHİ

İngiltere'de Feodalitenin yıkılışından sonra efendilerine dayanan binlerce halk gayesiz ve çaresiz ortada kalmıştır.

Manastırların kapatılmasıyla o zamana kadar kiliselere sığınmış olan binlerce insan, ne yapacağını şaşırılmış aç bir halde şehirleri sarmıştır.

İngiltere bu çok yaygın yoksulluk ve sefaleti, dilencililiği meneden kanunlar, çıkarmakla karşılamak istemiş ise de başarı sağlamamış, nihayet 1536 yılında kabul ettiği bir kanunla sadakaların Pazar günleri kiliselerde toplanması ve çalışamıyacak hasta olan fukaraya mahalli idare memurları tarafından dağıtılması sağlanmıştır.

Böylece dilencilik ve dilenciler, teşvik edilmeyecekler, ortada dolaşan dilenciler kendi geldikleri yere gönderilecekler ve karşı duranlara dayak atılıp hatta icab ederse bir uzuvlarından mahrum edileceklerdi.

Şahsan sadaka vermek tamamen yasak edilmişti. Herhangi bir kimsenin sadaka verdiği görülürse verdiği sadakanın on misli kadar cezaya çarptırılırdı. Bu sistem çok şiddetli görünmekle beraber devlet nizamı kurulması bakımından çok önemli bir mana taşımaktadır.

Çok geçmeden gönüllüler tarafından yapılan bağışların yine gönüllüler eliyle toplanması tatminkâr görülmediğinden 1572 de fukaraya yardım için konan vergiyi tanzim etmek, dağıtım yapmak için hükümet memurları tayin edilmiştir.

Ayrıca dört yıl içinde her eyaletin mahkemesine ya satın almak veya kiralamak suretiyle birer islah evi kurmak yetkisi verilmiş, bu evlerde işsizleri çalıştırmaya alıştırmak için aletler bulundurularak çalışmaları temin edilmiş, karşılığında para ödenmiştir. (Rehabilitasyon).

Sosyal yardımda gelişme sekizinci Henry'den Elizabeth'e kadar kabul edilen kanunlarla temin edilmiştir. Bir mahalde oturan kimselere, mahallen finanse edilen ve mahalli memurlar tarafından idare edilen bir para yardımı sistemi ve geleneğinin kurulmasını sağlamıştır. Çalışamıyacak durumda olanlara para yardımı, sağlam fakirlerin çalıştırılması esastır.

İki yüz yıl fukaralığı baskıyla yok etmek için çaba gösteren devlet yavaş yavaş fakir ve acize karşı sorumluluğunu kabul etmek zorunda kalmıştır. 1349 ile 1601 yılları arasında geçirilen tecrübeler İngiltere krallarına fukaralar arasındaki sefaletin ceza usulü ile yok edilemeyeceğini, fakat amme imkânlarıyla telafi edilebileceğini anlatmıştır.

1598 de kabul edilen Fukara Kanununun 1601 yılında tekrar gözden geçirilmesi, kabul edilen şekli o tarihtenberi hem İngiltere'de, hem de Amerika'da 300 yıldan fazla fakirlere yardımının esasını kapsar.

SOSYAL ÇALIŞMALARA İLMİ BİR YÖN VERMEK

Sosyal görev yapan derneklerin çalışmaları bu konudaki kanun ve her derneğin kendi tüzük çerçevesi içinde olduğundan yardımcı organize etmek ve çalışmalara ilmi bir yön vermek amacıyla 27 Aralık 1959 da Ankara'da Dil—Tarih—Coğrafya Fakültesi salonunda birinci sosyal hizmetler konferansı toplanmıştır.

Sosyal hizmetlere eleman yetiştirme hamlesi bu birinci konferansın verimidir.

İkinci ve üçüncü olarak tertiplenen bu konferanslardan gaye henüz gereği kadar çözülmemiş olan sosyal problemleri yeniden incelemek ve alınan kararları bir ışığa kavuşturmak için Teorik metodlarla realiteyi ve uygulamayı bağdaştırmak gerektir.

Bu gaye ile Ankara—İzmir—Eskişehir ve İstanbul'da sosyal hizmetler koordinasyon kurulları meydana getirilmiştir.

İSTANBUL SOSYAL HİZMETLER KOORDİNASYON KURULUNUN KURULUŞU

1959 yılının 13 Martında sosyal hizmet gören derneklerden bazıları İstanbul sağlık müdürlüğünün teşebbüsü ile ilk çalışmalara başlamış, uzun bir çalışmadan sonra İst. S.H.K.K. 17.2.1962 de kongresini yaparak geçici yönetim kurulu vasfından kurtulmuştur.

Kurulun öncelikle ele aldığı iş İstanbul Emniyet Müdürlüğü Cemiyetler masasına kayıtlı dernekler arasında yaptığı incelemeler olmuştur.

O tarihlerde Cemiyetler masasına kayıtlı 3624 dernek olduğu tesbit edilmiştir. Fakat bu dernekler arasında kapananlar veya yeniden kurulmak için müracaat edenler de olduğu görülmüştür.

Bu açıdan ikinci bir incelemeye girilmiş, faal halde bulunan 2348 dernek tesbit edilmiştir ki bunlar arasında sosyal çalışma yapan 106 dernek vardır.

Bu çalışmalara daha kesin bir yön vermek için her derneğin bulunduğu ilçe kaymakamlıklarına birer yazı yazılarak faal halde bulunan Cemiyetlerin isim ve adresleri ve yaptıkları sosyal görevler

hakkında bilgi istenmiş ise de bir çok ilçeler ilgilenmediklerinden istenilen sonuç elde edilememiştir.

İstanbul Sosyal Hizmetler Koordinasyon Kurulu'nun isteği yardım gören dar gelirli vatandaşların ne gibi şeylere ihtiyaçları olduğu ve dernekler arasında bu ihtiyaçlarının paylaşılarak önlenmesi idi.

Ayrıca birçok dernekler birbirine örnek çalışmalar ve yardımlar yapmaktadır.

Kurulun görüşü ise dernekler arası iş birliğidir. Çocuğa ait bütün isteklerin Çocuk Esirgeme Kurumuna ve ya koordine edilmiş çocuk derneklerine mal edilmesi, verimli hastalarla yalnız Verem Savaş derneğinin ilgilenmesi, sakatların ise kendi dernekleri bünyesinde himayesi edilmesi, bunların yetişemediği yerde diğer derneklerin yardımına koşmak gibi...

Sağır, dilsizler ve körler için de düşünce aynı idi.

Derneklerin bugünkü gibi her kapısını çalana bir bilgiye dayanmadan yardım yapması, iş bölümüne dayanmayan dağınık bir çalışma şeklidir. Kurul bu çalışmaya karşıdır.

İstanbul Sosyal Hizmetler Koordinasyon Kurulunun tüzüğündeki amaç maddeler çalışmalara ışık tutmaktadır.

Bu amaç maddeleri:

a) Devamlı ve faal programları olan bütün sosyal yardım derneklerinin iştiraki ile bir sosyal hizmetler koordinasyon birliği kurmak.

b) Sosyal Hizmetler Koordinasyon Kurulunda temsil edilen derneklerin müşterek ve işbirliği ruhu ile girişecekleri faaliyetlerle toplumdaki sosyal yardım ihtiyaç ve imkânlarını tetkik etmeye yarayacak metodu geliştirmek.

c) Toplumdaki sosyal hizmetlerin gelişmesini sağlamak üzere tekerrürü önlemek ve çeşitli hizmetlere dair standartları tesbit etmek, derneklerde çalışan personel ve gönüllülerin eğitimini sağlamak, bir gönüllüler bürosu tesis etmek, sosyal yardım derneklerini gösteren bir rehber hazırlamak.

d) Toplumun sosyal yardım ihtiyaçlarının sosyal hizmet dernekleri tarafından nasıl karşılandığını ve bu ihtiyaçların neler ol-

duğunu daha iyi anlayabilmesini sağlamak üzere bu konuda halk eğitimi hazırlamak ve yürütmek.

e) Toplumda mevcut sosyal yardım derneklerinin aralarında ve bunların resmi teşekküller arasında fayda sağlayacak münasebetlerin kurulmasına çalışmak ve sosyal yardım konusunda yapılacak müracaatlarda vatandaşlara yol göstermek sistemi kurmak.

İSTANBUL SOSYAL HİZMETLER KOORDİNASYON KURULUNUN PRENSİP KARARLARI

Kurul çalışmaya başlar başlamaz bazı prensip kararları almıştır. Önemle üzerinde durduğu konu, İstanbul'da Cemiyetler Kanununa göre kurulmuş derneklerin durumları ve tasnifidir.

Bu sebeple İstanbul Valiliği müsadesiyle Emniyet Müdürlüğü, Cemiyetler masası ile iş birliği yapılmış ve Cemiyetlerin tasnifine geçilmiştir.

Tasnif sonucu İstanbul Sosyal Hizmetler Koordinasyon Kurulunun çerçevesine girmiyen dernekler tesbit edilmiştir.

Bunlar, siyasi partiler, kulüpler, cami yaptırma ve güzelleştirme dernekleri, spor dernekleri, Taşra okulları mezunlar Cemiyeti, ihtisas dernekleri federasyona dahil talebe cemiyetleri, çeşitli me-mur yardım dernekleri, Okul-Aile Birlikleri ve federasyonudur.

Bu derneklerden geri kalan 106 dernek Sosyal Hizmetler konusu içindedir.

İSTANBUL SOSYAL HİZMETLER KOORDİNASYON KURULUNUN İSTEKLERİ:

İstanbul Sosyal Hizmetler Koordinasyon Kurulu Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü ile yapmış olduğu temaslarda veya Bakanlığın uzmanlarıyla yaptığı konuşmalarda kurul için bazı dileklerde bulunmuş, yardım rica etmiştir. Bu isteklerden bazıları:

1) Koordinasyon Kurullarına rahatça çalışabileceği, büro ve kitaplık yapmağa müsait bir lokal gösterilmesi.

2) Koordinasyon Kurullarına devlet bütçesinden tahsisat verilmesi.

3) Gönüllü hizmet gören Koordinasyon Kurullarına ücretliler kadrosu tanınması. Daktilo, müdür, odacı, gezici hemşire gibi.

4) Koordinasyon Kurulları emrine bir teksir makinesi, daktilo, teyp, radyo, hoparlör ve amplifikatör verilmesi.

Bu araçlardan üye derneklerin faydalanması.

5) Koordinasyon Kurullarının dernekler arası fonksiyonunun kabul edilmesi ve ne gibi işlerde yardımcı olabileceğinin tesbiti.

6) Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğünün derneklere yapacağı yardımlarda Koordinasyon Kurullarının aracı olması.

7) Koordinasyon Kurullarının dernekler arası bir rahabilyasyon merkezi olması.

8) Koordinasyon Kurulları emrine bir hizmet arabasının tahsisi.

9) Gönüllü hizmet kursları ve seminerler tanzimi. Gönüllü hizmetleri cazib bir hale getirme çareleri aranması.

10) Kongrelerini yapmamış olan Cemiyetlerin muayyen bir süre sonra kapatılması.

11) Derneklerin en az yılda bir kere hesap ve maktubzarlarının kontrol edilmesi.

12) Cemiyetler masasına kayıtlı derneklerin kartetekse bağlanması (yapılmıştır).

13) Dar gelirli vatandaşlardan yardım isteyenlerin incelenmesi ve yardım görececek olanların bir fişe bağlanması. Bu yolla kapı kapı yardım toplıyanların istismarına mani olunması.

14) Sosyal Hizmetler Koordinasyon Kurullarının bulunduğu iller arasında işbirliği yapılması verimli çalışabilmek için yılın muayyen zamanlarında sıra ile o illerde toplanılması gibi...

İSTANBUL SOSYAL HİZMETLER KOORDİNASYON KURULUNUN KURUCU ÜYELERİ.

Kurucu Asıl Üyeler:

Derneğin Adı:

- 1) Amerikan Lisan ve Sanat dersanesi yardım cemiyeti,
- 2) Beyoğlu Fukaraperver Cemiyeti,
- 3) Çocuk Dostları Derneği,
- 4) Çocuk Esirgeme Kurumu İstanbul Merkezi,
- 5) Darülaceze yardım Cemiyeti,
- 6) İtalyan Hayır Cemiyeti,
- 7) Kadınlar Dayanışma Birliği, (Halen T. Kadınlar Konseyi adını almıştır),
- 8) Kadın Haklarını Koruma Derneği,
- 9) Kızılay,
- 10) Sağır, Dilsiz ve Körler Tesevüt Cemiyeti,
- 11) Sarıay Cemiyeti,
- 12) Sivil Genel Emekli Derneği,
- 13) Topkapı yoksullara yardım Kurumu,
- 14) Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtı,
- 15) Türkiye Sağır, Dilsizler Cemiyeti ve Federasyonu,
- 16) Türkiye Yeşilay Genel Mer.,
- 17) Ulusal Verem Savaş Derneği,
- 18) Yardımsevenler Derneği,
- 19) Yoksullara Yardım Cemiyeti.

İstanbul Sosyal Hizmetler Koordinasyon Kurulunun 19 dernek üyesi bulunmaktadır.

Bu dernekler, yılda 120 lira aidat öderler. Üye Dernekler:

Amerikan Lisan ve Sanat Dersanesi. Cihangir Özoğlu Sok. No.

24. Telefon: 44 67 47.

Çocuk Dostları Derneği :

Ayazağa Maslak meydanı 101/1. Telefon: 44 24 40.

- Çocuk Esirgeme Kurumu :**
Cağaloğlu Hilâliahmer Cad. No. 8. Telefon: 22 36 97.
- Darülacezeye Yardım Cemiyeti :**
Okmeydanı - Şişli. Tlefon: 48 19 72 - 46 20 63.
- Huzur Evleri Kurma ve Yaşatma Derneği :**
Bahçelievler. Eski Londra asfaltı No. 38 Bakırköy: Telefon: 71 56 06.
- İstanbul Verem Savaş Derneği :**
Selime Hatun Sağlık sok. - Taksim. Telefon: 49 29 73.
- İstanbul Çocuk Sağlığı :**
Recebpaşa pt. No. 4 Taksim.
- İstanbul Çocuk Hastanesi Yardım Derneği :**
Çocuk Hastanesi - Şişli. Telefon: 47 27 30.
- Kadın Haklarını Koruma Derneği :**
Doğan Çay Hanı No. 40 - Cağaloğlu. Telefon: 48 23 73.
- Ortaköy Fukaraperver Cemiyeti :**
Muallim Naci Cad. No. 71 - Ortaköy. Telefon: 47 66 25.
- Sivil Genel Emekli Derneği :**
Büyük Parmakkapı Tel Sok. No. 2/1 - Beyoğlu. Telefon : 44 91 57.
- Sosyal Dayanışma Derneği :**
Kuşdili Cad. No. 8/3 Kadıköy. Telefon: 36 14 42.
- Türkiye Kızılay Derneği İstanbul Müdürlüğü :**
Sirkeci Mimar Vedad Cad. Kızılay Han. Telefon: 27 25 60.
- Türkiye Kadınlar Konseyi :**
Nuruosmaniye Cad. Benice Han 3/44. Telefon: 27 44 08.
- Türkiye Sağır ve Dilsizler Tesevüt Cemiyeti :**
Namık Kemâl Cad. No. 36/1. Telefon: 21 30 46.
- Türkiye Sakatlar Derneği :**
Millet Cad. No. 226 Çapa. Telefon: 21 49 12.
- Topkapı Fukaraperver Cemiyeti :**
Millet Cad. 138 Topkapı. Telefon 23 43 15.

- Yardımsevenler Derneği İstanbul Merkezi :**
Galib Dede Cad. No. 48 Tünel. Telefon: 49 44 52.
- Yoksullara Yardım Cemiyeti :**
Akarsu Cad. Arbatlı apt. Cihangir. Telefon: 44 26 62.

**İSTANBUL SOSYAL HİZMETLER KOORDINASYON KURULU
YÖNETİM KURULU
1969 - 1970**

İlgaz Hasene	Başkan
Sunder Berrin	II. Başkan
Özbekin Berin	Sekreter
Oruz İffet Halim	Veznedar
Dinçer Meliha	Muhasib
Noyan Refik	Üye
Ansay Şükrü	"
Dağlıoğlu Güzide	"
Sipahioğlu Türkân	"
Topuz Ali	Denetçi
Salcı Zekeriya	"

**İstanbul Sosyal Hizmetler Koordinasyon Kurulunun Çalışmaları
Emniyet Müdürlüğü Cemiyetler Masasındaki Çalışmalar**

İstanbul Sosyal Hizmetler Koordinasyon Kurulu İstanbul Valiliği ve Emniyet Müdürlüğünün müsaade ve yardımlarıyla cemiyetler masası ile uzun bir süre çalışmıştır.

Bu işbirliği neticesi Cemiyetler masasına kayıtlı bulunan derneklerin dosyaları gözden geçirilmiş, sonra bu cemiyetlerin isimleri alfabetik bir deftere geçirilmiş, ayrıca fişlere bağlanmıştır.

Altı yıla yakın devam eden bu çalışmaya kongre raporuna sunulmak üzere 1.8.1969 tarihinde son verilmiş, böylece 6.900 dernek üzerinde incelemeler yapma imkânı sağlanmıştır.

Bu incelemelerde: bazı derneklerin yıllardanberi kongrelerini yapmadıkları, çalışır halde görüldükleri, bazı derneklerin kongrelerini yaptığı halde dosyalarında işlenmediği, aynı gayeye hizmet eden derneklerin çokluğu, kuruluştaki lokal olarak gösterilen

bir çok derneklerin bu gün yerlerinde bulunmadıkları, adres değişikliğini cemiyetler masasına haber vermedikleri, karı, koca, kardeş ve damatların bir araya gelerek cemiyet kurmaları ve topladıkları yardımları aralarında paylaşmaları.

Dört veya beş derneğin bir araya gelerek federasyon meydana getirdikleri, vazifeleri hısımlar, akraba aralarında paylaşmaları, bu derneklerden herhangi biri kapatıldığı takdirde mallarının kendi federasyonlarına devredilmesi için tüzüklerine hükümler konulduğu.

Yönetim kurullarında sekreterlik ve muhasiplik görevini alanların ücret aldıkları, sattıkları makbuzlardan yüzde almaları.

Dernek kurma müsadesi alındıktan sonra lokalin kahve veya kumarhane olarak işletildiği, oyun oynatılan bazı kulüplerin vergi kaçakçılığı yapmak için Cemiyetler Kanunu hükümlerine göre kurulduğu.

Kapatılan derneklerin adına bir harf eklenerek tekrar kurulduğu gibi çeşitli aksaklıklar incelemeler sonunda meydana çıkmıştır.

DERNEKLERLE İLGİLİ KANUNLAR VE BU KANUN MADDELERİNİN VERDİĞİ YETKİLER

Dernekler Anayasa, Türk Medeni Kanunu, ve Cemiyetler Kanununun hükümlerinin düzeni içinde kurulur.

Bu itibarla dernek yöneticilerinin ve üyelerinin bu düzene bağlı olarak yüklendiği ödevler vardır.

Saydığımız kanunlardan başka Borçlar Kanunu ve diğer hayır, kültür ve sosyal güvenliği ilgilendiren kanunlarımızda da konumuzla ilgili bir çok hükümlere rastlanmakla beraber dernekler bakımından bizi birinci planda ilgilendiren Anayasa, Türk Medeni Kanunu ve Cemiyetler Kanunudur.

Anayasa, dernek kurma yetkisi bakımından geniş görüşleri kapsar. Özellikle 29 uncu maddesi şu hükümleri taşır.

Madde 29 :

Herkes önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak ancak kamu düzenini veya genel ahlâkı korumak için kanunla sınırlandırılabilir. Türk Medeni Kanununun: Tüzel kişiler

bölümünde ise 45 - 72 inci maddeler, dernekleri, 73 - 81 inci maddeleri ise vakıflar hakkında hükümleri kapsar.

Cemiyetler Kanununda değinilmediği bir nokta varsa Türk Medeni Kanunu hükümleri esas teşkil eder.

Nasıl ki: dernek tüzüklerinde işaret edilmeyen hususlara açıklık veren Cemiyetler Kanunu ve Türk Medeni Kanunu hükümleridir.

Pratikteki eylem bakımından dernekleri en çok ilgilendiren, seçimlerdeki usulsüzlükler ve üye taahhütlerinin ihmali yönünden bu kanunlar hükümlerine riayetsizliklerdir.

Bundan dolayı yetişkinler eğitimi çalışmaları içine sosyal dernekler eğitimi girmelidir. Böylece derneklerin çalışmaları gönüllülere öğretilmiş olur.

Ayrıca: derneklerle üyeler daima temas halinde olmalıdır. Aidat ödemeyi ve yönetim kurullarına muntazaman devam etmeyi, alışkanlık haline getirmeye çalışmalıyız.

Bir derneğin çevresini taraması, aidat toplama işini organize etmesi o derneğe kuvvet sağlar.

Bu zor bir iş olarak görünürse de mümkündür.

DAR GELİRLİ VATANDAŞLAR İÇİN YARDIM KARNELERİ

Uzak illerden, köylerden büyük şehirlere dar gelirli vatandaşlar daima akın etmektedir. Bu yüzden şehirde mesken, yiyecek, giyecek ve yakacak işleri bir problem olarak daima karşımızdadır.

Yürüyen hayat, yaşıyan insanın çeşitli şeylere ihtiyacı olduğunu gösterdiğinden zaruri olarak bunları gidermek için derneklere baş vurulmakta veya müesseselerin kapıları çalınmaktadır.

Bu arada bazı açık gözlüler bir dernekten, diğer derneğe koşarak ve kendisini acındırarak yardım toplamakta, böylece hakiki muhtaç olan kimselerin hakkını yemektedir.

Bunu önlemek amacıyla İstanbul Sosyal Hizmetler Koordinasyon Kurulu dar gelirli vatandaşlardan yardım görmek isteyenler için yardım karneleri hazırlamak istegindedir.

Vatandaşlardan derneklerden yardım isteyenler evvelâ derneğin gönüllü ekipleri tarafından mahallelerinde, evlerinde varsa iş

yerlerinde bir inceleme yapılacak, hakiki muhtaç olanlara koordinasyon kurullarınca tasdik edilmiş karneler verilecektir.

Bu yardım karneleriyle derneklere müracaat edenler derneklere yardım görecektir, yardımın cinsi ve tarihi bu karnelere işlenecektir. Ancak büyük şehirlere akın eden açık gözlülerin cemiyetleri istismar etmeleri bu yolla önleneyecektir.

GÖNÜLLÜLER İŞİ

Gönüllü hizmet yapmak isteyenleri iki bölümde toplamak mümkündür :

1) Gönüllü olmak isteyenleri yetiştirmek için teşkilâtlandırma.

2) Eğitim yoluyla gönüllü yetiştirme.

İstanbul sosyal hizmetler koordinasyon kurulu kendisine bağlı olan derneklerin yönetim kurulları dışında maalesef geniş bir gönüllü kadrosuna sahip değildir.

Bugün çevremizde gördüğümüz derneklerin yönetim kurullarını teşkil edenler yıllardanberi yerlerini yeni elemanlara verme imkânı bulamadıklarından üzüntü hissetmektedirler.

Yabancı memleketlerde yaptığımız incelemeler bunun nedenlerini bize göstermiştir.

Oralarda gönüllü çalışmaların yanıbaşında müdür, sekreter, sekreter yardımcısı, muhasib ve hademe kadrosu bulunmaktadır. Çalışmalar teşkilâtlandırılmıştır.

Bu kadronun konforlu, telefonlu, temiz, aydınlık bir binada çalıştığı, hattâ koordinasyon ödevini yapan kurullara Sosyal İşler Başkanları tarafından gezici, hemşireler, otomobiller, ve öcc. tahsisat verildiği düşünülecek olursa memleketimizde nekad: ağır ve zor şartlar altında çalışmalar yapıldığı meydana çıkar.

Memleketimizde kısmen olsa da bu imkânlar sağlandığı takdirde sosyal işlerde çalışan gönüllülerin sayısı ve randmanı artacaktır.

Eğitim yoluyla gönüllüler yetiştirmeye gelince :

Derneklerin böyle yetiştirilmiş gönüllülere ihtiyacı çoktur. Bilhassa müesseseleri bulunan Çocuk Esirgeme Kurumunun çocuk

yuvaları, kreşler, çocuk hastaneleri, çocuk islâh evleri, Verem Savas Derneği, Darülaceze, İstanbul Huzur Evi, Sakatlar, körler dernekleri ve müesseselerde ve rehabilitasyon merkezlerinde haftanın bir kaç gününde çalışacak gönüllü elemanlara ihtiyacı pek çoktur. Bu çalışmalarıyla gönüllüler ayrıca içerde çalışan ve oturanların moral takviyesine de yardımcı olacaklardır.

Eğitim yoluyla gönüllü yetiştirme fikrini benimseyen İstanbul sosyal hizmetler koordinasyon kurulu liselerde ve sanat enstitülerinde, İstanbul Maarif Müdürlüğünün müsaadesi altında yetkililer tarafından kısa konuşmalar yaptırarak seminerler hazırlayarak yarının sosyal kalkınmasına yardımcı olmak istegindedir.

Bu konuda yaptığı temaslardan olumlu sonuçlar sağlamıştır.

YILLARA GÖRE CEMİYETLER MASASINA KAYITLI DERNEKLER

Hasene Ilgaz'ın koordinasyonu geliştirmek için yapmış olduğu araştırmada cemiyetler masasına kayıtlı dernek sayısı: 637 (1938 ile 1943 arası) 1961 yılında 2615 dernek 1969 — 6900 — (1.8.1969 tarihine kadar).

MİLLİ SOSYAL HİZMETLER KONFERANSI

Milli Sosyal Hizmetler konferansı yeni fikirlerin doğmasını sağlamak, sosyal davranışları uyarmak ve uygulamayı değerlendirmek, gönüllü derneklerle, resmî kuruluşlar arasındaki ilişkilerle ışık tutmuştur. Ayrıca hizmetler arasındaki koordinasyonun önemini belirtmek, toplumun ilgisini, memleketin sosyal refah ihtiyaçları üzerine çekmek amacıyla yapılmıştır.

Bir memleket halkına sosyal güvenlik hakkı tanıyan Anayasaların var olduğu toplumlarda halkın sosyal güvenlik sorumluluğu hem devlete ve hem de gönüllü kuruluşlara düşen bir sorumluluk olarak kabul edilir.

Sosyal hizmetler halkın yaşama düzenini yükseltir. Daha iyiye götürür.

Bunun için zaman zaman yetkililerin bu dâvâyı gözden geçirmesi konferanslarla halkı uyarması lâzımdır.

Bu düşüncenin ışığıdır ki birinci, ikinci ve üçüncü sosyal hizmetler konferansı tertiplenmiştir.

İKİNCİ MİLLİ SOSYAL HİZMETLER KONFERANSI

1962 yılı mayısının 5-8 arası yapılmıştır. Bu konferansın temasının çocuk olması üzerinde karar verilmiş ve çeşitli çocuk refahı ve sağlık konularının ele alınması için komisyonlar kurulmuştur.

- 1 — Ana ve çocuk sağlığı komisyonu
- 2 — Korunmaya muhtaç çocuklar
- 3 — Koruyucu aile
- 4 — Evlâd edinme
- 5 — Aile rehberliği
- 6 — Kreşler ve gündüz bakımevleri
- 7 — İntibaksız suçlu çocuklar
- 8 — Çocuğun sömürülmesine engel olunması ve toplumun istenilmiyen etkilerinden korunması
- 9 — Çocuk mevzuu ile uğraşan resmî ve özel teşekküller arasında işbirliği...

ÜÇÜNCÜ MİLLİ SOSYAL HİZMETLER KONFERANSI

1968 yılı aralık ayı 11 ve 14 tarihleri arasında yapılmıştır.

Bu konferanstaki tebliğler :

- 1 — Sosyal değişme açısından insan hakları ve sosyal hizmetler
- 2 — Aile sorunları ve sosyal hizmetler
- 3 — Gençlik sorunları
- 4 — Çocuk sorunları ve sosyal hizmetler
- 5 — Sakatların rehabilitasyonu
- 6 — Sosyal hizmetler politikası gibi konular işlenmiştir.

MÜSAMERE, BALO VE KONSERLERİN BİR DÜZENE BAĞLANMASI

İstanbul'da cemiyetler masasına kayıtlı derneklerin hemen hiç biri üye aidatı toplıyamamaktadır.

Bu açıdan dernekler çeşitli büro masraflarıyla yapacakları yardımlar için müsamere, balo, konser ve sair gelir getirecek toplantılar tertip etmeğe mecburdurlar.

Bu da müessese, fabrika, banka ve şahısların günde en az beş, on kere kapılarının çalınması, yardım istemesi ve davetiye satması gibi bir çalışmayı icab ettirmektedir.

1938 ile 1943 yılları arasında İstanbul'da bir anket sonuncu 3 yıl bir deneme yapılmış, başarılı sonuçlar alınmıştır.

1962 yılında İstanbul Sosyal Hizmetler Koordinasyon Kurulu tekrar bu konuya dönmek istemiş ise de dernekler böyle bir çalışma ile menfaatleri zedelendiğini ileri sürerek kabul etmemişlerdir.

Bu yüzden dernekler için yardım toplanırken ve ne de derneklerin müsamere, balo ve konserlerinin bir düzene bağlanması, derneklerarası bir işbirliği yapmağa imkân vermemiştir.

Bugünkü müşahedelerimiz bazan bir ay içinde 20, 30 müsamere, balo, yemek, çay, konser ve gezi davetiyelerinin şehir içinde tarama yapması, hattâ almak istemiyenlerin zorlanmasıdır.

Bu durum halkı sinirlendirmekte ve derneklerin gelirine mani olmaktadır.

ÇİÇEK KAMPANYASI

Derneklerin gönüllü bayanlarla tertiplediği çiçek kampanyası için İstanbul Sosyal Hizmetler Koordinasyon Kurulu görüşünü İstanbul Valiliğine ve derneklere bildirmiştir.

Bu görüşe göre kampanya sık sık dernekler tarafından tekrarlandığı zaman gönüllüler yıpranıp yardımdan kaçacakları gibi halkta, yardım etme isteğini kaybedecektir.

Bu açıdan kampanya işinin bir düzene bağlanması lâzımdır.

Derneklerin bir de lokallerinin bulunduğu ilçeler içinde bir kampanya hazırlaması mümkündür.

Böyle bir kampanyada o ilçenin mahalle, sokak taramasını yapabilmek imkânını verecektir. Gönüllüler daha az yorulacaktır.

İstanbul Huzur Evinin Bakırköy ilçesinde yapmış olduğu deneme kendi çapında verim vermiştir.

ÇİÇEK KAMPANYASI DÜZENİ İÇİN DÜŞÜNCELER

Halkın sık sık sokaklarda hayır işlerine zorlanması, yardım duygularını körleştirmektedir.

Bundan dolayı bazı memleketlerde görüldüğü üzere rozet ve çiçek kampanyalarını yılda ikiye, hattâ bire indirmek yerinde olur.

Kampanya gününden evvel o şehirdeki belli başlı derneklerin faydalanması için plâna ve teşkilâta ihtiyaç vardır. Bu plânın birinci problemi hangi derneklerin kampanya gelirinden faydalanacağı konusudur.

Türkiye için en iyi ölçü kamuya yarar dernek olmasıdır.

Bunu kabul ettikten sonra kampanyadan üstün randıman almak üzere teşkilât kurmak ve bir de alınan yardımın derneklere hangi ölçülerle dağıtılacağı prensibini koymak gerekir.

Teşkilât illerde vali muavinlerinin başkanlığı altında dernekler temsilcilerinin iştiraki ile, ilçelerde kaymakamların vazifelendirdiği bir memurun iştirakiyle ve yine dernekler temsilcileriyle komiteler kurulur.

Şehrin idarî taksimatına göre ilçelerde bulunan mahallelerdeki evlere ulaşacak bir yardım elinin ulaşması gerekir.

Bu teşkilât her kampanya gününden altı ay önce kurulma teşebbüsüne girilmekle düzenli olabilir.

Derneklerin gönüllü elemanları, halktan gönüllü olarak hizmete katılmak isteyenler ve yüksek öğretim ilgilileri kampanya yapacak derneklerin ilçelerde kuracağı komiteler eliyle tesbit olunur.

Bu ekipler için kol bağları, pankartlar, rozetler sağlanır. Toplu bağışları karşılamak üzere kampanya makbuzları bastırılır.

Kampanyaya katılacak derneklerin müşterek masraf fonu ayrılır, toplanacak paraları memurlar huzurunda sayarak bankaya yatırmak üzere belirli banka ve şubeleri temin edilir.

Şehirde taramanın eksiksiz yapılabilmesi ve ekiplerin birbirinden haberdar olması için uğranılan ev ve dükkânlara (Bu ev kam-

panyaya katılmıştır.) deyimini taşıyan aynı ölçüde beyaz üzerine kırmızı yazılı kâğıtlar camlara yapıştırılır.

Sokaklardan toplanacak para her zaman görüldüğü üzere göğüslere rozet takmakla belirtilir.

Dağıtım işi :

Toplanan paranın tutarı şehir halkına radyolarla ve gazetelerle ilân edildikten sonra kampanyaya katılan derneklerin bir yıl önceki bütçelerinde görülen gelir tutarına oranla kendilerine verilir.

İl kampanya komitesi derneklerin müşterek masraf senetlerini ve faturaları derneklere verilen paraların (gelir makbuzları) nı saklar.

ROZET TAKMA

Belirli günlerde ve bayramlarda, yakalara takılan rozet meşrutiyetin ilânından sonra memleketimizde görülmüştür.

İlk yıllarda bir kaç derneğe verilen bu izin bugün bir çok derneklerin müsadeli veya müsadessiz olarak yakalarımıza takılan rozetlerle intizamını kaybetmiştir.

Şimdi hangi derneklerin belirli günlerde rozet taktığı bilinmez hale gelmiştir. Gününden evvel kutusunu, sepetini alan rozet takmağa çıkmaktadır.

Bazen de aynı gün bir kaç derneğin rozetleri yakaları süslemektedir. Bu hareketlerin denetlenmemesi vatandaşa üzüntü vermektedir.

Ayrıca rozet dağıtma işinin yıllardır üzerinde durduğumuz gibi ilk okul çağındaki çocuklara verilmemesi, müsait kıyafet ve temizlikte olanlara verilmesi, yardım kutularının derme çatma atılmış konserve kutularından değil özel olarak yapılmış olması, koordinasyon kurulunun dileğidir.

**1938'DEN 1950'YE KADAR SOSYAL ÇALIŞMALAR VE
TEMASLAR**

1938 - 1943 YILLARI ARASI :

İstanbul'da İlk Koordinasyon fikri

Cemiyetlerin bir elden idaresi, ihtiyaçlara göre dar gelirliilerin isteklerinin karşılanması, derneklerin gelir getirecek müsamere ve baloların bir düzene bağlanması amacıyla 1938 ile 1943 yılları arasında Hasene İlgaz tarafından o zaman İstanbul'da sayıları bugünkü gibi binleri bulmıyan dernekler arasında (Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu, Hava Kurumu, Fukaraperver Cemiyetleri, CHP, Halkevleri ve odaları) arasında bir inceleme yapılmıştır.

Evvelâ bir toplantı, sonra da derneklere mektuplar yazılarak beş yıl içinde yapmış oldukları müsamere, balo, konser vesairenin (gelir getiren çalışmalar) sayısı toplanan para, yapılan masraflar ve elde kalan paranın bildirilmesi rica edilmiş ve dernekler yaptıkları çalışmaların sonuçlarını gösteren bir cetveli CHP il merkezi sosyal kol başkanlığına göndermişlerdir.

Gelen cetvellerin incelenmesi sonucunda öğrenilmiştir ki gelir getirmek amacıyla yapılan çalışmaların bir çoğu heba olmuş, masraf geliri boğmuş, dernek, ya zarar etmiş veya elinde pek az para kalmıştır.

Bu durum üzerine derneklerarası yılda bir defaya mahsus olarak tüccar ve müesseselerden para toplanması ve yapılacak baloya davetli olarak katılmaları düşünülmüş, o günün icab ve şartlarına göre, İstanbul'da tek balo sistemi düzenlenmiş ve yapılmıştır.

Toplanan gelir ise anketin gösterdiği rakamlara göre her derneğe ölçüler dahilinde yapılmıştır.

Balo CHP. sosyal büronun nezaret ve murakabesi altında yapılmış, iki bin lira masrafa karşılık birinci, ikinci ve üçüncü yıllarda 40 bin, 60 bin ve 70 bin lira sağlanmıştır.

Bu çalışmalardan en çok sevinç duyan, rahatlığa kavuşan tüccarlar, fabrikatörler, müesseseler, ve şehrin sayılı zenginleridir. Vatandaşlar her yıl bir yerine 5 veya on vererek bu işin bir nizama bağlanmasını rica etmişlerdir. Bu çalışmalar 1943 yılına kadar devam etmiş.

ANKARA'DA KOORDINASYON FIKRİNİN İŞLENMESİ ÜZERİNDE HASENE ILGAZ'IN BİR ANKETİ

İstanbul'da yapılan incelemelerden faydalanılarak Ankara'da bazı temaslar yapılmış, derneklerin çalışmaları üzerinde durularak yetkilerin fikirleri tek tek sorularak tesbit edilmişti.

Bunlardan bazıları :

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Dr. Mahmut Celâl'in fikri:

- 1 — Sosyal yardım dernekleri adıyla bir dernek kurulmalı.
- 2 — Merkezi Ankara'da bulunmalı.
- 3 — Bütün hayır kurumları vilâyetlerde, kazalarda bu merkeze bağlanmalı.
- 4 — Devlet otoritesini bu işe sokmamalı.
- 5 — Dernek merkezinde Sağlık Bakanlığından bir temsilci bulunmalı.
- 6 — Dernek Maliye ve Sağlık Müfettişleri tarafından teftiş edilmeli.
- 7 — Bu iş için hayır kurumlarıyla bir toplantı yapılmalı.
- 8 — Bir kanun tasarısı hazırlanmalı.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Müsteşarı

Dr. Ekrem Tok'un fikri :

- 1 — Muhtelif cemiyetlerin Ankara'daki reisleriyle bir toplantı yapılmalı, fikirler tesbit edilmeli.
- 2 — Bu fikir ve konuşmalardan sonra lüzum görülürse bir kanun yapılmalı.
- 3 — Genel sekreterlik sosyal yardım bürosunda (1941) yılında verilmiş bir rapor vardır. Bu sizin raporunuzdur. Yeniden gözden geçirilmeli.
- 4 — Vali Avni Doğan beyle temas edilmeli (Ankara Valisi).

Ziya Arkand :

- 1 — Tek elden idaresine taraftarım.
- 2 — Cemiyet reislerinden müteşekkil bir merkez komitesi yapılırsa yine bizi tatmin etmiş olabilir.
- 3 — Yalnız geçen yıllarda siyasi partilerin umumî kâtipleri buna muhalefet etmişlerdir.

Emin Halim Ergun :

- 1 — Rıza Arkand'ın fikrine tamamen iştirak ederim.

Dr. Behçet Uz'un fikri :

- 1 — Koordinasyona muhakkak lüzum vardır, fikrinize iştirak ederim. Bu hem kanun yoluyla, hem bütün hayır kurumlarının bir birlik meydana getirmesiyle olabilir.

Rana Tarhan :

(Kızılay Genel Başkanı)

- 1 — Sizin İstanbul'da hazırladığınız anketi gördüm. Çok mükemmel. Yalnız biz eski bir derneğiz maalesef koordinasyon fikrine katılamayız. Bizi müstakil bırakınız.

Memduh Şevket Esendal :

(CHP. Genel Sekreteri)

- 1 — Bu işlerde ihtisâsın var. Çalış, iste. Sana elden gelen yardımı partim adına yaparım.

Receb Peker :

- 1 — Hazırlığını yap, benden isteğin varsa söyle. Size yardım ederiz. Koordinasyon fikrine taraftarım.

Dr. Ragib Tüzün

(Ankara Belediye Başkanı)

- 1 — İstanbul'da sizden anket neticesini almış, bunu CHP. Genel Sekreterliğine vermiştim.
- 2 — Biz sizinle beraberiz kanun tasarısı hazırlayınız, bütün mebuslar sizi destekler. Bu memleket için lâzımdır.

Avni Doğan :
(Ankara Valisi)

— İstanbul'da yaptığınız anketi Belediye Başkanı doktor Ragib Tüzün bana getirdi. Mükemmel bir inceleme. Bundan faydalanarak CHP. Genel Sekreterliğine bir rapor da biz verdik. Bu raporu görünüz. Görüşlerimiz müsterektir.

Bu teşvik edici sözlerden sonra kanun tasarısında önemli görülen bazı maddeler hazırlanmıştır.

KANUN TASLAĞININ ANA HATLARI

Madde 1 — Türkiye'deki bütün hayır kurumları Türkiye Sosyal Yardım Cemiyetleri Birliği altında toplanır.

Madde 2 — Türkiye Sosyal Yardım Cemiyetleri Birliğinin Merkezi Ankara'dadır.

Madde 3 — Türkiye Sosyal Yardım Cemiyetleri Birliği her vilâyet merkezindeki şubeleriyle, kendi vilâyet hudutları içindeki hayır cemiyetlerinin işlerini düzenler. Ve köylere kadar ahenkli bir çalışmayı takib ederek bir program hazırlar ve bundan ana merkezi haberdar eder,

Madde 4 — Ana merkezin muamelât ve hesapları Sağlık ve Maliye Bakanlıklarınca teftiş edilir ve yapılan işler hakkında bir rapor hazırlanarak gazetelerle neşreder.

Madde 5 — Muhtelif hayır kurumlarından seçilen delegeler Sosyal Cemiyetler Birliği İdare Kurulunu teşkil eder.

Diğer maddeler Cemiyetler Kanununun hükümlerinden faydalanır.

Sosyal Site Çalışmaları

Dar gelirli bir aile demek her şeye ihtiyacı olan bir aile demektir.

Bu ailelere yalnız giyecek, yiyecek yardımı yapmak veya yakacak temin etmek bir mânâ ifade etmez. Onların bütün ihtiyaçlarını dernekler arası paylaşmak ve karşılamak lazımdır.

Bu da ancak derneklerin birbirleriyle anlaşarak ve toplu halde bir birlerine yardım ettikleri takdirde mümkün olur.

Bunun için evvelâ sosyal derneklerin (kadın, ana, çocuk, yoksul, sakat, hasta v.s.) aynı çatı altında çalışmasına ihtiyaç vardır. Bu düşünce Sosyal Site isteğini ileri sürmüştür.

Böyle bir bina yapabilmek için Çorum Vilâyeti Verem Savaş Derneği hastanesinde olduğu gibi. İstanbul'dan para ve aynı yardım toplayan ve 50 yataklı hastane yaptıran Hasene Ilgaz bu defa da bir Sosyal Site yaptırmak amacıyla merhum Başbakan Receb Peker'i makamında ziyaret etmiş ve dâvâsını savunmuştur.

Merhum Başbakan şimdilik kaydıyla 40 bin lirayı bu işe tahsis etmiş aynı zamanda herhangi bir müşkülât karşısında kendilerine müracaat edilmesi tenbih edilmiştir.

40 bin lira Hasene Ilgaz'ın isteği üzerine bir arsa tedarik edilmeye kadar Kızılay Genel Merkezine emaneten bırakılmıştır.

Arsanın aranması ve çeşitli zorluklar yüzünden 1950 yılına kadar süren bu çalışma iktidarın el değiştirmesiyle sonuçlanmamış, 40 bin lira Kızılay Genel Merkezinde kaldığı gibi çeşitli sebepler Sosyal Sitenin yapılmasına imkân vermemiştir.

İstanbul Sosyal Hizmetler Koordinasyon Kurulunun Cemiyetler Kanun Tasarısı üzerinde çalışmaları.
Tasarı 6 numaralı çalışma raporu broşüründe yayımlanmıştır.
29/Nisan/1967 Kongresi

CEMİYETLER KANUNU ÜZERİNDE ÇALIŞMALAR VE GEREKÇESİ

1965 yılı kongre raporunda cemiyetler kanununun ele alınıp bugünün ihtiyaçlarına göre tanzimini ve bilhassa cemiyetlerin sayılarını çoğaltmaktan sakınarak aynı hizmet gören kadın, çocuk, hasta gibi derneklerin koordine edilmelerini sağlayacak hükümler bulunan (4 numaralı kongre raporunda genişçe bu konuya yer verilmisti) ve dernek kurma ve makbuz bastırma işlerinin bir nizamla bağlanması ricasında bulunulmuştu.

İstanbul Sosyal Hizmetler Koordinasyon Kurulu bu yıl çalışmasını bu konu üzerinde teksif etmiştir.

Bu konudaki düşüncelerimiz bir anahtar mahiyetindedir. O yetkili ellerde daha mükemmel hale gelecektir. Bununla beraber bazı hükümlerin cemiyet kurma, makbuz bastırma, yardım toplama gibi muhakkak kanun tasarısında yer alıp kabul edilmesini rica etmekteyiz. Dernek ve birlikleri kendi şahıslarına basamak yapmak isteyenlerden kurtarmanın lâzım geldiğine inanıyoruz.

Ayrıca yüzdeler alma ve benzeri faydalanmalar gibi küçük hesaplar peşinde olan vatandaşların bu hareketi de önlenecektir.

Hazırlanmış olduğumuz cemiyetler kanun tasarısında yer alan bazı hükümlerin anayasaya aykırı olduğunu sanıyoruz. Fakat müşahedelerimize dayanarak bu hükümlerin konmasında bir zaruret görmekteyiz.

Belki de Anayasa hükümlerine göre tefsire tâbi tutulması mümkün olur ve görülen zorlukları ve aksaklıkları önler.

Bununla beraber bazı maddeler üzerindeki düşüncelerimizi tesbitte gene fayda görmekteyiz.

Aidatla ilgili notlar :

3512 sayılı cemiyetler kanununa göre dernek üyelerinin ödeyecekleri yıllık aidat tutarı 120 lirayı geçmemektedir. Kanun 1938 yılında yürürlüğe girdiğine ve aradan geçen 28 yıl zarfında para kıymetinde vukubulan düşmeler nazarı dikkate alınırca, bugün hiç olmazsa 1938 yılında 120 liranın ifade ettiği değere yakın bir senelik aidat seviyesi kabulü gerekmektedir. Bu sebeple, teklifimizde senelik azami aidat miktarının 1200 liraya yükseltilmesini ön görmüş bulunuyoruz. Geçim endeksleri ve muhtelif eşya kıymetlerinde değişimler gözönünde tutulursa, herhalde 28 senede on misli bir artışı makul görmek mümkün olacaktır. Her dernekte bu miktarda aidat ödeyecek bir veya iki kişi ancak bulunmaktadır. Derneklerin hayatiyeti için zaruri bulunan aidat gelirini bu yolla desteklemekte bir sakınca görmemekteyiz. Zira, 120 liradan fazla aidat ödemeyi kabul eden birkaç dernek üyesinin ödemelerine kanunla engel olmak bugünün gerçekleriyle kabili telif değildir kanısındayız.

Makbuzlar meselesi ile ilgili notlar :

Derneklerin kontrolunda makbuzlar önemli bir yer işgal etmektedir. Makbuzların bir tertibe sokulması, kontrol için ilk hareket noktası olarak değerlendirilmektedir. Her önüne gelenin isteği gibi makbuz bastırması, türlü yolsuzluklara yol açmaktadır. Bu yolsuzlukları mümkün olduğu kadar önleyebilmek amacıyla, tekliflerimiz arasında, dernek makbuzlarının yetkili mercilerce soğuk damga ile damgalanmasını kaydetmiş bulunuyoruz.

Açık, maktu kıymetli makbuzlarla ayniyat makbuzlarının bu yolla kontrol altına alınmış olması ve bu hususun halka duyurulması, sahte makbuzlarla mücadelede faydalı olacaktır kanaatinde bulunuyoruz.

Diğer taraftan, her derneğin bastıracağı makbuzları kaybedeceği bir makbuz defterini derneklerin tutacağı resmî defterler arasına koymakla bir kontrol daha sağlamış olmaktadır.

Dernek kurma şekli hakkında :

Yeni kurulan derneklerin fiilen çalışmalara başlamaları ve resmen kurulmuş kabul edilmelerinin de bazı işlemlerin tamamlanmasından sonra olmasını gerekli görmekteyiz. Halihazırda duruma

göre, kurucuların dernek kurma kararlarını havi bir bildiriye mahallin en büyük mülki âmirine vermeleri derneğin derhal çalışmaya başlaması, makbuz bastırması, para toplaması için yeterli görülmektedir. Bu durum tatbikatta birçok aksaklıklara yol açmaktadır. Kuruluş sırasında dernek tüzüğüne cemiyetler kanununa uymayan veya kanuna göre eksik hükümler olabilmekte bir taraftan bunların düzeltilmesi uzun zaman alırken, aynı zamanda dernek hiçbir noksanı yokmuş gibi rahatça çalışabilmektedir? Mevcut aksaklıkları düzeltebilmek için tasarımızda dernek kurma işinin şu safhalardan geçmesi faydalı görülmüştür :

a) Mahallin en büyük mülki âmirine verilen bildiri, yetkililerce incelenip kanuna uygunluğu anlaşıp kuruculara resmen bir yazıyla bildirilecektir.

b) Kurucular bu yazıyı aldıktan sonra tüzüklerini gündelik bir gazete ile ilân ettikleri gibi bu ilânda kurucuları, ilk yönetim, onur ve denetleme kurulunu **TEŞKİL EDEN ÜYELERİ** de halka duyuracaklardır.

c) Ayrıca dernek mührü ile makbuzları mahallin en büyük mülki âmirliğine tescil ettirildikten sonra dernek fiilen çalışmalara başlayabilecektir.

Dernek kurucuları hakkında :

Vatandaşların dernek tarafından istismar edilmelerinin önlenmesi ve gerçekten iyi çalışan derneklerin korunması için, kuruluş sırasında işi sağlama bağlama ve sıkı tutmak için dernek kurucularının kişilikleri ve özellikleri ile miktarların üzerinde bazı kayıtların dernekler kanununa konulması faydalı olacaktır. Bu sebeple de tasarımızla bu konuda şu ilkeleri getirmiş bulunuyoruz:

a) Dernek kurucularının en az dokuz kişi olması ve en az ilköğretim mezunu bulunmaları :

Dernek kurucularının hiç olmazsa ilk yönetim kurulu ile denetleme ve onur kurullarını teşkil edecek sayıda olmaları gereklidir. Üye kabulü bu heyetler teşekkül ettikten sonra mümkün olabilmelidir.

Okuma yazması olmayan kişilerin kurdukları derneklerde, okuma yazma bilen bazı profesyoneller tarafından istismarını ön-

lemek maksadıyla ilköğretim bitirme mecburiyetinin konulması faydalı olacaktır.

Ayrıca, kurucuların, daha evvel kurdukları dernekler olup olmadığının ve buralardaki faaliyetleriyle, istismarları olup olmadığının incelenmesini önemli bulmaktayız. Bazı aile derneklerinin istismarcı ve zararlı faaliyetlerinin önlenmesi için de kurucuların birbirlerinin akraba, usul ve fûruğu, karı koca olmamaları da karar altına alınmalıdır.

Öğrenci dernekleri :

Şuna samimiyetle inanıyoruz ki, öğrenci teşekküllerinin kuruluş ve çalışmaları cemiyetler kanunundan ayrı bir kanunla düzenlenmelidir. Böylece cemiyetler kanunu yalnız sosyal yardımlaşma ve dayanışma işleriyle uğraşacak derneklere uygulanmış olacaktır.

Öğrenci derneklerinin durumu mâna ve mahiyet bakımından diğer sosyal yardım derneklerinden büyük ölçüde ayrılmaktadır. Sadece bu özellikleri bile ayrı bir kuruluş kanunu zarurî kılmaktadır.

Nasıl bazı meslekî kuruluşlar için özel kanunlar kabul edilmiş ise, öğrenci derneklerinin kuruluş ve çalışmalarına yön vererek ayrı ve özel bir kanunu kabul etmekte birçok faydalar olduğu kanısındayız. Bu düşünce ile cemiyetler kanunundan çıkarılmıştır.

Kamu yararına dernek olma işi :

Derneklerin kamuya yararlı olarak kabul edilmeleri, şüphesiz onlara birtakım imkânlar sağlamaktadır. Bu imkânlar gerçekten lâyık olanlara verebilmek amacıyla, cemiyetler kanununa bazı kayıtlar konulması faydalı olacaktır. Halen kamuya yararlı olmak isteğiyle hareket eden derneklerin tâbi tutulacakları bir statü yoktur. Sadece, devlet şurasınca kabul edilen bir içtihat kararı esasları dahilinde hareket olunmaktadır. Kanaatimizce 1930 yılında kabul edilen statünün, bugünün gerçeklerine göre yeniden gözden geçirilmesi ve alınacak tedbirlerin cemiyetler kanununa geçirilmesi daha faydalı olacaktır..

Derneklerin kontrolü üzerine :

Mevcut cemiyetler kanununa göre mahallin en büyük mülki âmiri dernekleri her zaman denetlemek hakkını haiz bulunmakta-

dır. Vilâyet işleri o derece yoğun bulunmaktadır ki, önemli günlük işler arasında derneklerin kontrolü mümkün olamamaktadır. Bu sebeple dernek çalışmalarının takip ve kontrolü için daha kolay faydalı ve uygulanabilmede başarılı sistemlerin ele alınması gereklidir.

Dernekleri ve çalışmalarını en iyi bilenler dernek çalışanlarına fiilen katılan üyelerdir. Onlar yalnız kendi derneklerinin değil diğer derneklerin çalışmalarını da iyice bilirler. İşte bu bilgiden faydalanmak amacıyla, bazı kuruluşlara dernekleri denetleme hakkını vermekte fayda görmekteyiz. Bu arada Koordinasyon kurullarından istifade etmek yerinde olacaktır. Zira, zaten belli başlı büyük dernekler bu kurulun üyesi bulunmaktadırlar. Büyük dernekler, istismar yoluyla derneklerin halk nazarında değerden düşürülmelelerinden şikâyetçidirler. Tecrübeler ise, hangi derneğin nasıl davranırsa faydalı olacağı hakkında fikir vermektedir. İşte bu tecrübeden istifade yoluyla derneklerin kontrol ettirilmeleri sağlanmalıdır.

İlk akla gelen tutum şöyle olabilir, cemiyetler kanununa eklenecek bir madde ile, mahallin en büyük mülki âmirinin denetleme ve bu arada varsa sosyal hizmetler koordinasyon kurullarına, mülki âmirce verilebilmesini sağlamaktır.

CEMİYETLER VE DERNEKLER KANUN TASARISI

BİRİNCİ BÖLÜM: GENEL HÜKÜMLER

Madde 1 — Kişilerin kazanç paylaşmaktan başka amaçlarla bilgilerini, faaliyetlerini sürekli bir şekilde birleştirmeleri suretiyle kurulan dernekler, bu kanunun hükümlerine bağlıdır.

Madde 2 — Birden fazla derneklerin birleşmesinden doğan birliklerde bir dernek mahiyetinde ve aynı hükümlere bağlıdır.

Madde 3 — Bu kanuna göre kurulan dernekler siyasetle uğraşamaz.

Madde 4 — Dernek kurucuları ile yönetim kurulu, üyelerinin, onur ve denetçi kurullarını seçeceklerin en az ilk okulu bitirmiş olmaları şarttır.

Madde 5 — Kamu düzenine ve genel ahlâk ve adaba aykırı dernek kurulamaz.

Madde 6 — Her derneğin bir ana tüzüğü bulunması şarttır. Bu tüzükte aşağıdaki hükümlerin bulunması şarttır.

A — Derneğin adı ve merkezi

B — Amacı

C — Kurucuların isim ve soyadı, tabiyetleri, ne iş yaptıkları ve nerede oturdukları,

D — Derneğe girmek ve dernekten çıkmak için konan şartlar,

E — Şubelerin nasıl kurulacağı, idare ve temsil tarzı yetkililerinin derecesi,

F — Genel kurul toplantılarının ne yolda yapılacağı ve merkeze bağlı üyelerle şubelerin nasıl temsil edileceği,

G — Kongrelerin ödevi, yetkileri, davet tarzı ve alınan kararların üyelere ve başkalarına nasıl duyurulacağı,

H — Yönetim onur ve denetleme kurullarının nasıl seçileceği, yetkileri ve sayısı,

K — Yılda 120 lirayı geçmemek üzere üyelerin vereceği aidat miktarı,

L — Hesapların ne suretle denetleneceği,

M — Ana tüzüğün nasıl değiştirileceği,

N — Fesih halinde mallarının tasfiye şekli,

Madde 7 — Dernek kurucularının ve üyelerinin medeni haklara sahip ve 18 yaşını bitirmiş olmaları ve yüz kızartıcı bir suçla mahkûm olmamaları lâzımdır.

Madde 8 — Dernek kurucuları dernek kurma kararını takip eden ilk iş gününde bulundukları yerin en büyük idare üstüne tüzüklerinden 10 tanesini kurucularının isim, soyadı, ana ve baba adı, doğum yeri ve tarihi, iş ve ev adreslerini gösterir noterden tasdikli 10 liste verirler.

Madde 9 — Dernek kurucularının müracaatları en çok 15 gün içinde yetkililerce incelenir. Mevzuata uygun olanların kuruluşlarına izin verildiği yazı ile bildirilir.

Madde 10 — Kurucular bu izni sağladıktan sonra izin tarihinden itibaren en geç onbeş gün içinde tüzüklerini, kurucu listesi bir gündelik gazetede ilân ederek kuruluşlarını kamu oyuna duyurmayla mecburdur. Kurucular toplumu en geç altı ay içinde kongrelerini yapmaya zorunludur.

Madde 11 — Kurucular açık ve kıymetli makbuzlarla, ayniyat makbuzlarını mahallin en büyük idare üstüne soğuk damga ile damgalattırdıktan ve cemiyeti temsil eden mühürlü teşkil ettirdikten sonra çalışmalarına başlar.

Madde 12 — Dernekler aşağıda yazılı ve noterden tasdikli defterleri tutmaya mecburdurlar.

A — Üye defteri,

B — Karar defteri,

C — Gelen ve giden evrak defteri,

D — Gelir ve gider defterleri (muhasabe),

E — Bilânço ve hesap kat'i defterleri,

F — Ayniyat defteri,

G — Demirbaş defteri,

H — Makbuz defteri.

Madde 13 — Memleket dışında Türk yurttaşları tarafından kurulacak cemiyetlerin ana tüzüklerinin tasdikli iki örneğinin yönetim kurulu ile cemiyet üye ve mümessillerinin hüviyetlerini gösterir bir cetvelin cemiyetin bulunduğu yerdeki, yoksa en yakındaki Türkiye Konsolosluklarına verilmesi mecburidir.

Bu cemiyetler yönetim kurullarındaki değişiklikleri ve yeni girecek üyenin kimliğini konsolosluklara bildirirler.

İKİNCİ BÖLÜM

YASAK HÜKÜMLER

Madde 14 — Aşağıdaki yazılı derneklerin kurulması yasaktır.

A — Devletin millî ve bütünlüğünü ve siyasi millî birliğini bozma amacı güdenler,

B — Din, meshep ve tarikat esaslarına dayanan,

C — Aile, cemiyet ırk esasına veya adına dayanan,

D — Gizli tutulan veya gayesini saklayan,

E — Bölgecilik amacını güden veya bölgeci bir unvan taşıyan siyasi dernekler kurulamaz.

Madde 15 — Sosyal amaçlarla kurulan dernekler, halkı fena itiyatlara doğru sürükleyip kendilerine menfaat temin ettikleri ve kuruluş gayelerinden uzaklaştırıldıkları andan başlayarak kazai mercilere verilecek nihai karara kadar mahallî idarelerce derhal kapatılır.

Madde 16 — Arsiulusal maksatlarla dernek kurulamaz. Ancak milletler arasında beraberlik yapmakta fayda görülen teşekküllerin Türkiyede kurulmasına veya yurt içinde şube açmalarına bakanlar kurulu izin verir.

Bakanlar Kurulu, lüzumunda açılmış olan bu şubeleri kapatıp tasfiyesine de karar verir.

Madde 17 — Türkiyede oturan yabancı tab'alı kimselerin dernek kurmaları Bakanlar Kurulu kararı ile olur. Kurulacak dernekler cemiyetler kanununun kuruluşu ile ilgili hükümlerine tabidir.

Madde 18 — Dernekler askerliğe hazırlayıcı talim ve terbiye işleriyle meşgul olamazlar, ancak Bakanlar Kurulu bu işlerden bir kısmı ile meşgul olabilmek yetkisini uygun bulacağı dernek ve birliklere verir.

Madde 19 — Devlete, özel idarelerle, belediyelere ait kurumlardan hizmet karşılığı maaş ve ücret alanlar bulundukları işin sıfat ve mahiyetiyle ilgili dernek ve birlik kuramazlar.

Madde 20 — Türk vatandaşı olanların bu kanuna göre teşkilî menedilen dernekleri Türkiye dışında kurmaları ve kurulmuş olan bu nevi teşekküllere girmeleri yasaktır.

Madde 21 — Dernek veya birlikler amaçlarından gayri işlerle uğraşamazlar.

Madde 22 — Dernekler (Cumhuriyet veya millî) unvanlarını Bakanlar Kurulu kararı ile kullanabilirler.

Madde 23 — Mustafa Kemal veya Atatürk adları bir derneğe isim olarak alınmaz.

Madde 24 — Dernek ve birlikler ikametgâhları ile gayeleri için zaruri olan binalardan başka gayri menkule sahip olabilmek için o mahallin en üst idare âmirinin müsaadesi lâzımdır.

Dernekler kendilerine hibe edilen herhangi bir gayri menkulu kendi gayelerine göre kullanabilirler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GENEL KURUL VE YÖNETİM KURULLARI

Madde 25 — Derneklerin genel kurulu aşağıda yazılı hallerde toplanır.

A — Tüzüklerinde yazılı sebeplerle,

B — Dernek üyelerinden en az beşte birinin isteği ile.

Madde 26 — Kongreye tüzükleri gereğince bulunması icabeden üyeler davet edilir. En az bir hafta önceden toplantının günü, saati, yeri ve gündemi iki gazete ile ilân edilir. Ve mahallin en büyük mülkiye âmiri ile dernek üyelerine yazılı olarak bildirilir.

Madde 27 — Kongre ilân olunan ve hükümete bildirilen gün ve saatte muayyen yerde yapılır. Çoğunluğu olmadığı takdirde, ikinci ve nihai toplantı günü tekrar aynı şekilde ilân ve duyurmak suretiyle bir hafta sonraya bırakılır ve hükümete de bildirilir. Kongre bir defadan fazla geriye bırakılamaz ve son gün kaç kişi olursa olsun müzakere yapılır ve kararlar verilir.

Madde 28 — Kongrede gündemdeki maddeler konuşulur. Ancak mevcut üyelerin en az yirmide biri tarafından müzakeresi istenen konular olursa gündeme alınır. Kararlar mevcut üyelerin çoğunluğu ile verilir. Her üyenin yalnız bir oyu vardır.

Madde 29 — Aşağıdaki hususlara kongre karar verir.

A — Tüzüğün değiştirilmesi,

B — Hesapların incelenmesi,

C — Bütçenin tasdiki,

D — Derneğin feshi.

Madde 30 — Kongre dernek veya birlik başkanı veya vekilleri tarafından açılır. Yoklamadan sonra çoğunluk olduğu anlaşılınca üyeler arasında bir başkan bir ikinci başkan ve yeteri kadar kâtip seçilir. Bu seçimlerin açık veya kapalı oyla yapılmasına kongre karar verir. Toplantı bu suretle kurulan divan tarafından idare olunur.

Madde 31 — Kongrenin konuşmaları, üye puslaları ve diğer evrak başkan, ikinci başkan ve kâtipler tarafından imzalanarak saklanır.

Madde 32 — Kongrede yönetim kuruluna, onur kuruluna ve denetçiliklere seçilenlerin kimlikleri, tüzükte yapılan değişiklikler, kongre zabıtları ve derneğin feshi halinde alınan karar bir hafta içinde kongre divanı tarafından en büyük idare üstüne yazı ile bildirilir.

Madde 33 — Dernek veya birliklerin kongrelerinde mahallin idare üstü lüzum görürse bir hükümet komseri bulundurulur.

Madde 34 — Dernek ve birliklerin merkez yönetim kurulları başkan dahil dokuz kişiden ve şubeleri yedi veya beş kişiden az olamaz. Temsilcilik vazifesini o teşekkülün başkanı veya onun vekili yapar. Yönetim kurulu her yıla ait muamele ve hesapları gelecek yılın bütçesini kongreye vermeye mecburdur. Ancak kongresini iki yılda bir yapan dernek ve birliklerde yönetim kurulu bütçelerini bu süreye göre hazırlarlar.

Madde 35 — Dernek veya birliklerin umumî kongresinin toplanması iki yıldan fazla olamaz. Tüzükler bu esasa göre hazırlanır.

Madde 36 — Kongre ve seçimlerine ait yapılan itirazlar en yakın sulh hukuk mahkemesinde görüşülüp bir ay içinde kesin karara bağlanır.

Madde 37 — Dernek ve birliklerin kongrelerinde onur kurulu ve denetçiler kurulu seçilir. Onur kurulu üçü asil, üçü yedek denetçilerde ikisi asil ikisi yedek olur.

Madde 38 — Dernek veya birliklerin feshi genel olarak medenî kanun hükümlerine bağlıdır. Şu kadar ki bu teşekküllerin kendi kendilerini feshe karar verebilmeleri için tüzüklerine göre toplanacak kongrede delegelerin en az üçte ikisinin bulunması lâzımdır. Çoğunluk olmazsa ikinci defa toplanmak için 27 nci maddeye göre üyeler çağırılır. Bu çağrı üzerine toplanacak üyelerin sayısı ne olursa olsun derneğin feshi görüşülebilir.

Ancak görüşme sonunda mevcut üyelerin üçte ikisinin oylarıyla karar verilmesi lâzımdır. Dernek veya birliğin feshi beş gün içinde

yönetim kurulu tarafından bir yazı ve zabıtla mahallin idari üstüne bildirilir. Ve gazete ile ilân edilir.

Madde 39 — Fesih kararları hükümet komserinin kontrolü altında tatbik olunur.

Madde 40 — Fesih edilen derneklerin menkul ve gayri menkul mallarının nerelere devir edileceği tüzüklerinde gösterilmemiş ise, mahallin idare üstü o ilçe içinde en verimli çalışan derneğe veya birliklere bölüştürmeye yetkilidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İANE TOPLAMA VE BAĞIŞ

Madde 41 — Gelir sağlamak amacıyla sergiler, geziler, müsa-mereler, çaylar, balolar, yemekler ve diğer eğlenceler tertiplemek isteyen dernek ve birlikler, o mahallin idare üstüne müracaatla izin almağa mecburdurlar. İzin verilme kâğıdı alındıktan sonra bir matbaaya bu kâğıt gösterilerek davetiyeler bastırılacaktır.

İzin veren makam diğer müracaat eden dernekler olduğu takdirde bunları sıraya koyacak, gün ve aylarını tayin edecektir.

Koordinasyon kurulları bulunan illerde bu hizmet koordinasyon kurullarına verilir.

Madde 42 — Dernek ve birlikler izinsiz rozet ve sair kampanya açamazlar. Dernek veya birlikler yılda ancak bir kere ve bir gün devam etmek üzere rozet ve çiçek dağıtabilirler. Bu kampanyaları mahallin idare üstü veya o ilde bulunursa sosyal hizmetler koordinasyon kurulu düzene kor.

Madde 43 — 18 yaşından aşağı kız ve erkek çocukların her ne suretle olursa olsun para toplamalarına, çiçek kampanyasına katılmalarına müsaade edilemez.

Madde 44 — Dernek ve birlikler halktan banka ve müesseselerden aldıkları yardım karşılığı makbuz vermeye mecburdurlar.

Madde 45 — Kamuya yararlı oldukları kabul edilmiş bulunan dernek ve birlikler gelir temini için yılda bir defa piyango tertip edebilirler. Basılan piyango biletlerinin adedi, kıymetleri, ikramiye olarak verecekleri eşyaların karşılığı, satıcıya verilecek yüzde ve sair masrafları gösterir bir bildiriye o mahallin idare üstüne vererek izin alırlar.

Madde 46 — İkramiye dışındaki bütün masraflar bastırılan biletlerdeki kıymetlerin yüzde yirmisini geçemez.

Madde 47 — Mahallin idare üstü biletlerin bastırılmasını ve sarfiyatını, diğer hesapları yetkili iki memuru ile kontrol ettirebilir.

Madde 48 — Dernek veya birlikler özel iane kutuları yaptırıp o mahallin idare âmirinin gösterebileceği yerlere koyabilirler. Boş olan kutular notere mühürlendirilip dolduktan sonra da tekrar noter tarafından açılır.

Madde 49 — Dernek ve birlikler kendi adlarını bir başkasına herhangi bir şekilde vererek karşılıklı faydalanma işine teşebbüs edemezler. Böyle hareket eden dernek ve birliklerin yönetim kurulları sorumluluk taşır.

Madde 50 — Dernek ve birliklerin işbu kanuna göre topladıkları paralarla iane ve bağışlarla bütün gelirleri (esham, tahvilât, eşya ve saire) gibi menkul kıymetleri ve gayri menkul mallarını zimmetine geçirenlerle iyi kullanmayanlar devlet mallarını zimmetine geçiren, itlâf veya helâk edenlere mahsus olan ceza hükümleri aynen tatbik olunur.

Madde 51 — Dernek veya birlikler açık makbuzlarla para alırken dip koçanına hile karıştıranlar ve emniyeti suistimal edenler ceza görürler.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TEFTİŞ VE MURAKABE

Madde 52 — Dernek ve birliklerin çalışmaları, defterleri, hesapları mahalli hükümet tarafından istenildiği anda teftiş edilir. Dü-ğün çalışmayan dernekler hakkında takibata geçilir ve neticede adalet mekanizmasından alınıncaya kadar dernek veya birlik faaliyetten alakonulur.

Madde 53 — Her dernek ve birliğin lüzumu halinde maliye müfettişleri tarafından kontrol ve teftişi sağlanır.

Madde 54 — Konuları itibariyle özel murakabeye tabi tutulmuş olan dernek ve birlikler ait oldukları makamların murakabesine da-ima açıktır.

Madde 55 — Dernek veya birliklerin denetçileri her üç ayda bir seçildikleri birlik veya derneğin çalışmalarını izler, inceleme so-

nucunu bir raporla yönetim kurulu başkanına verir. Yönetim Kurulu bu raporlara göre işlem yapmaya mecburdur.

ALTINCI BÖLÜM

CEZAI HÜKÜMLER

Madde 56 — Yasak dernek ve birlikleri kuranlar ve idare edenlerle siyasetle meşgul olan teşekküllerin idarecileri hakkında hareketleri daha ağır cezayı gerektiren bir suç olmadığı takdirde Türk Ceza Kanununun 526 ncı maddesinin 1 inci fıkrasında yazılı ceza hükmü olunmakla beraber bu dernek ve birlikler feshedilir.

Mahkeme hükmünden önce bu teşekküllerin faaliyetlerini meneder, mallarını muhafaza altına alır.

Madde 57 — Madde hükümlerini yerine getirmeyen dernek ve birlikler hakkında para cezası hükmü olunmakla beraber mahkemeye eksiklerin tamamlanması için bir ay geçmemek üzere verilecek süre içinde bu ödevi yerine getirmeyen derneklerin feshine karar verilir.

Madde 58 — Tüzüklerin yazımı amaç ve konular dışında çalışmalar yapan dernek ve birliklerin yöneticileri para cezasına çarptırılır.

Madde 59 — Bir dernek veya birlikten üyelikten çıkarılan kimse o dernek onur kurulu varsa ona müracaat ederek hakkını savunur. Onur kurulu tasdik ederse, üye mahkemeye gitmekte serbesttir. Mahkeme umumi hükümlere göre kararını verir.

Madde 60 — Dernek ve birliklerin merkez ve şubelerinde, kongrelerinde, tesislerinde her nevi silâh bulundurmak yasaktır. Ancak avcılık ve spor teşekküllerinde meşguliyetlerinin icabettirdiği silâhlara o dernek ve birliğin faaliyetine vesika veren makam tarafından izin verilir.

Silâh izin kâğıdında bulunacak silâhların cinsi ve miktarı açıkça yazılır. Dernek veya birlik merkezi ile tesislerinde silâh bulunduranlar Türk Ceza Kanununun 214 üncü maddesinde yazılı silâhlardan ise, 6 aydan 3 seneye kadar hapis ve para cezasına çarptırılır.

YEDİNCİ BÖLÜM VE DİĞER HÜKÜMLER

Madde 61 — Kapatılan dernek ve birliklerin menkul ve gayrimenkulleri mahallin idare üstü tarafından kurulacak tasfiye heyeti ile eğer o ilde varsa Sosyal hizmetler koordinasyon kurulunun nezaretinde tasfiye edilir.

Madde 62 — İl, ilçe ve bucak ve köylerde aynı gaye ile kurulmuş olan veya kurulacak dernek ve birlikler federe edilmeye mecbur kılınır. Bu derneklerde bu kanunun bütün ana hükümleri tatbik olunur.

Madde 63 — Bir dernek veya birliğin kamu yararına dernek olabilmesi için varsa o ildeki sosyal hizmetler koordinasyon kurulunun mütalâası alındıktan sonra danıştayın ve bakanlar kurulunun tasfiyesine sunulur.

Madde 64 — Türkiye Kızılay Derneği, arsiulusal anlaşmalarla ve bakanlar kurulunca ana tüzüğüne ve özel kanunların verdiği ödev ve yetkilere göre idare edilir.

Türk Hava Kurumu ve Çocuk Esirgeme Kurumları Bakanlar Kurulunca tasdikli ana tüzüklerine ve kanunlarına kendilerine verdiği ödev ve yetkilerle idare olunur.

Madde 65 — Kuruluşları cemiyetler kanunu ile kabul edilmiş olan esnaf dernekleri ve birlikleri, Türk Talebe Birliği, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Türk Eczacılar Birliği ile yine mevcudiyetleri kanunla tasrih edilmiş bulunan (siyasî organlar hariç) diğer birlikler kendi kanunlarında gösterilmeyen hususlarda işbu kanuna tabi olacaklardır.

Madde 66 — Bu kanunun neşri tarihinde Hayrî dinî, içtimâî, sıhhi, tedrisî, terbiyevî kültürel Türk Müesseseleri bu kanunun neşrinden önce kurulmuş ve bundan sonra kurulacak amaçları aynı derneklerle birleşecektir.

Bu dernek ve birliklere icabında devletçe yardım yapılacaktır.

Madde 67 — Bu kanunun neşri tarihinden evvel kurulmuş bulunan dernek ve birlikler en çok altı ay içinde durumlarını bu kanun hükümlerine uydurmaya mecburdurlar. Buna riayet etmeyen dernek ve birliklerin () nci madde dışında kalan gayri menkulleri Bakanlar Kurulu kararı ile Maliye Bakanlığınca sattırılarak bedelleri ait olduğu dernek ve birliğe verilir.

Madde 68 — 3512 sayılı cemiyetler kanunu ve tadillerinin bütün hükümleri kaldırılmıştır.

Madde 69 — En az üst üste iki kongresini yapmayan dernek ve birliklerle sabit bir merkezi olmayan hayatiyetini ve kuruluş gayelerini kaybetmiş teşekküller feshedilmiş sayılır.

Madde 70 — Geçici yönetim kurulları ile kurulan dernekler 6 ay sonra kongrelerini yapmadıkları takdirde feshedilmiş sayılır.

DERNEK ÇALIŞMALARINA

IŞIK TUTAN BİLGİLER

Gönüllü Cemiyetler verimliliği nasıl arttırabilirler?

a — Başkanın vazifeleri :

- 1 — Bütün toplantılara riyaset eder.
- 2 — Daima soğukkanlılığını muhafaza eder.
- 3 — Ancak vazifesi icabı konuşur, başkalarına konuşmak fırsatını verir.
- 4 — Gündemi evvelden hazırlar ve gözönünde tutar. Saate dikkat eder.
- 5 — Genel toplantı usûlleri ve kendi Kurumunun Tüzüğünü bilir.
- 6 — Toplantı sırasında masasının üzerine Kurum Üyelerinin ve Komite Üyelerinin listelerini koyar.
- 7 — Her hangi bir tartışmaya katılacaksa, toplantı riyasetine ikinci başkanı davet eder ve tartışma konusu bir karara bağlanmadan evvel riyasete dönmez.
- 8 — Kendi kanaatları ne olursa olsun, bir önergeye karşı duranlara nezaket gösterir, tartışmalar esnasında tarafsız olur.
- 9 — Toplantı odasında toplantıdan bir kaç dakika evvel bulunur, toplantı başlamadan ekseriyetin hazır olup olmadığını tesbit eder, ekseriyet varsa celseyi açar.
- 10 — Toplantı esnasında nezaketle gündemin tatbikine dikkat eder; önergelerin karara bağlanması için vakit ayırır.
- 11 — Vazifelerin bölüşülmesine dikkat eder, her işi üzerine almaz.
- 12 — Esas gayeyi gözönünde tutarak yeni liderlerin yetişmesi için genç arkadaşlarına mes'uliyet verir.
- 13 — Her üyeden kendi kabiliyetlerine göre istifade etmesini bilir.
- 14 — Üyelerden bir kısmı esas gayeden vaz geçse bile kendi yılmaz, icabederse yeni bir isim, yeni teşekkül ile gayeyi devam ettirir.
- 15 — Daima yeni tekniklerden istifade etmesini bilir, üyelerin kendisine uymasını beklemes, esas gayeden uzaklaşmadan kendi üyelere uymağa çalışır.

b — Üyenin Vazifeleri :

- 1 — Toplantılara daima zamanında gelir, gelemediği takdirde Başkanı haberdar eder.
- 2 — Gündemi dikkatle okur, tatbikine yardım eder.
- 3 — Konuşmadan evvel daima başkanlıktan izin alır.
- 4 — Toplantı esnasında yanındakilerle konuşmaz, söyleyeceklerini Başkanlığa müracaat ederek söyler.
- 5 — Hiç bir zaman nutuk çekmez, söyleyeceğini en kısa zamanda, en belirli şekilde söylemeye çalışır.
- 6 — Oylara titizlikle iştirak eder.
- 7 — Toplantı haricinde ancak yapabileceği işleri üzerine alır, aldıktan sonra onları sonuna kadar takip eder.
- 8 — Kendisinden muayyen bir toplantıda rapor bekleniyorsa, o raporu hazırlar, hazırlayamadığı takdirde başkasına bu vazifeyi devreder ve başkana zamanında haber verir.
- 9 — Çevresinde esas gaye hakkında ilgi uyandırmaktan çekinmez.
- 10 — Söz hakkı istedikten sonra, söyleyecekleri bir başka üye tarafından söylendi ise, bunları tekrar etmekten vazgeçer.
- 11 — Kurumuna karşı vazifeleri ile başka vazifeleri arasında bir ayarlama yapar.
- 12 — Yalnız kendi düşündüğünü ortaya atmak için ısrar etmez, başkalarının düşündüğüne saygı gösterir.
- 13 — Çoğunluğun istediğini kabul eder, veya topluluktan çekilir.
- 14 — Tenkidten yılmaz, topluluğun iyiliğini şahsî şeref mes'elelerinin üstünde bilir.

İSTANBUL SOSYAL Hİ ZMETLER KOORDİNASYON KURULU
YILLIK KONGRESİ

K A Y I T F İ Ş İ

1. Temsilcinin
Soyadı, adı: _____
Adresi: _____ Tel: _____
2. Temsil ettiği teşekkül
Soyadı, adı: _____
Adresi: _____ Tel: _____
3. Temsil edilen teşekküldeki vazifeniz:
(lütfen birini işaretleyin)
☐ Başkan
☐ İkinci başkan
☐ Genel sekreter
☐ İdare heyeti üyesi
☐ Vazifeli
4. Temsil ettiğiniz teşekkül halen üye midir?
5. Değilse üye olmayı arzu eder mi?
6. Kongre gurup çalışmaları kongrece kabul edildiği takdirde aşağıdaki guruplardan hangilerine iştirak edeceğinizi lütfen işaret ediniz:
☐ Tüzük Komisyonu
☐ Ailede Sosyal Yardım Komisyonu
☐ Çocuk ve Sosyal Yardım Komisyonu
☐ Gençlik ve Sosyal Yardım Komisyonu
☐ Kadın ve Sosyal Yardım Komisyonu
☐ Arızalılar ve Sosyal Yardım Komisyonu
☐ Okullar ve Sosyal Yardım Komisyonu
☐ Program ve Dilekler Komisyonu